

Dla rozwoju infrastruktury i środowiska

Zasady promocji projektów dla beneficjentów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013

26 kwietnia 2012 r.

Wersja 2.0

**Instytucja Zarządzająca Programem Infrastruktura i Środowisko
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego**

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

1	Wstęp.....	3
2	Podstawy prawne.....	3
3	Cel działań informacyjnych i promocyjnych	3
4	Obowiązki beneficjentów.....	4
5	Oznaczanie działań informacyjnych i promocyjnych	4
5.1	System identyfikacji wizualnej.....	4
5.2	Zasady oznaczania działań informacyjnych i promocyjnych.....	6
5.3	Animowane znaki graficzne.....	10
5.4	Stosowanie informacji o współfinansowaniu.....	10
5.5	Oznaczanie projektów dofinansowanych z wielu programów NSS	11
5.6	Oznaczanie projektów promowanych poza granicami Polski.....	11
6	Rodzaje działań informacyjnych i promocyjnych	11
6.1	Działania obowiązkowe.....	12
6.1.1	Tablica informacyjna	12
6.1.2	Tablica pamiątkowa.....	13
6.1.3	Lokowanie oraz liczba tablic informacyjnych i pamiątkowych	15
6.1.4	Tabliczki i naklejki informacyjne	16
6.1.5	Oznaczanie dokumentów	17
6.2	Działania rekomendowane.....	18
6.2.1	Strony internetowe	18
6.2.2	Publikacje drukowane i elektroniczne.....	19
6.2.3	Plakaty.....	19
6.2.4	Informacje prasowe.....	19
6.2.5	Konferencje/szkolenia/spotkania informacyjne.....	20
6.2.6	Materiały promocyjne.....	20
6.3	Działania dla projektów pomocy technicznej POLiŚ.....	20
7	Podstawowe komunikaty i hasło promocyjne	21
8	Ponoszenie wydatków na działania informacyjne i promocyjne	23
9	Dokumentowanie podjętych działań.....	23
10	Nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących promocji	23
11	Gdzie znaleźć pomoc?.....	23
12	Spis rysunków.....	24
	Załącznik 1 – Zasady stosowania znaku, budowania ciągu znaków oraz projektowania tablic i naklejek w promocji projektów POLiŚ. Szczegółowy opis emblematu UE oraz liternictwo.....	25

1 Wstęp

Niniejsze zasady określają obowiązki beneficjentów w zakresie informowania i promowania projektów współfinansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) oraz zasady dotyczące jednolitego oznaczania wszystkich działań informacyjnych i promocyjnych. Zasady dotyczą również instytucji w systemie zarządzania i wdrażania POIiŚ oraz PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. i Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, realizujących projekty w ramach pomocy technicznej POIiŚ.

Zasady mogą być również pomocne dla potencjalnych beneficjentów POIiŚ na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie projektu w zakresie zadań związanych z promocją projektu (pkt I.3 wniosku).

2 Podstawy prawne

- 1) Zasady zostały przygotowane na podstawie pkt. 16 rozdziału 6 **Wytycznych w zakresie informacji i promocji Ministra Rozwoju Regionalnego** w celu zapewnienia spójnych działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Niniejszy dokument został opracowany z poszanowaniem unijnych i krajowych przepisów w zakresie informacji i promocji.
- 2) Obowiązek informowania o współfinansowaniu projektów ze środków Unii Europejskiej wynika z art. 69 **rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006** z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.
- 3) Zasady dotyczące realizacji ww. obowiązku przez beneficjentów zostały zawarte w art. 8-9 **rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006** ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- 4) Podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych na potrzeby Narodowej Strategii Spójności oraz wszystkich programów operacyjnych określa **Strategia komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 (zwana dalej Strategią komunikacji)** wraz z załącznikiem nr 1 pn. Księga identyfikacji wizualnej NSS.
- 5) Główne założenia i zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących POIiŚ zostały zawarte w **Planie komunikacji POIiŚ na lata 2007-2013**.

Niniejszy dokument obowiązuje z dniem ogłoszenia na stronie internetowej www.pois.gov.pl.

3 Cel działań informacyjnych i promocyjnych

Celem działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych przez beneficjentów jest zwiększenie świadomości opinii publicznej na temat udziału środków Unii Europejskiej w projektach realizowanych w ramach POIiŚ.

Ponadto celem takich działań jest zwiększenie poziomu wiedzy opinii publicznej na temat celów i korzyści wynikających z realizacji projektów w ramach POIiŚ, istotnych dla zwiększenia konkurencyjności kraju i regionów.

4 Obowiązki beneficjentów

Beneficjent od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu, w czasie kiedy jest związany zapisami umowy o dofinansowanie, zobowiązany jest do informowania ogółu społeczeństwa o fakcie współfinansowania projektu z Funduszu Spójności lub Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach POIiŚ, a także do oznaczania dokumentów oraz sprzętu i wyposażenia zakupionego w ramach projektu, zgodnie z zasadami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Działania informacyjno-promocyjne są jednym z zadań realizowanych w ramach projektu. Zakres działań powinien być planowany i realizowany racjonalnie i efektywnie, mając na uwadze założone cele oraz wymogi związane z oznaczaniem działań informacyjno-promocyjnych określonych w niniejszym dokumencie. Beneficjenci powinni w szczególności zapewnić, aby przekaz (w tym narzędzia i język komunikacji) został dopasowany do grupy odbiorców, charakteru i zasięgu oddziaływania projektu.

Tam, gdzie jest to możliwe i zgodne z zasadami gospodarności stosować należy materiały ekologiczne, a planując działania komunikacyjne należy mieć na względzie minimalizację obciążeń dla środowiska. Myśląc o wspieraniu rozwoju społeczeństwa informacyjnego należy brać pod uwagę szerokie zastosowanie technologii informacyjnych, ułatwiając dostęp zainteresowanym do informacji. Dostępność do informacji powinna także wynikać z realizacji zasady równości szans, np. w odniesieniu do osób niepełnosprawnych (m.in. ruchowo, niedowidzących) czy w odniesieniu do wieku i płci odbiorców.

5 Oznaczanie działań informacyjnych i promocyjnych

5.1 System identyfikacji wizualnej

Znaki poszczególnych programów operacyjnych oraz Narodowej Strategii Spójności (NSS) stanowią element wspólnego systemu identyfikacji wizualnej dla marki Funduszy Europejskich. System wizualizacji Funduszy Europejskich opiera się na współistnieniu dwóch ściśle określonych znaków obowiązkowych: emblematu Unii Europejskiej wraz z obowiązkowymi odniesieniami i logo z systemu wizualizacji NSS oraz towarzyszącej im odpowiedniej liczbie znaków uzupełniających.

System identyfikacji wizualnej Narodowej Strategii Spójności opiera się na wspólnym znaku graficznym dla NSS i wszystkich programów operacyjnych. Spójny system ma zapewnić rozpoznawalność NSS i instrumentów jej realizacji (programów operacyjnych) oraz przyczynić się tym samym do wzmocnienia efektów działań informacyjnych i promocyjnych.

Symbolika gwiazd nawiązuje do flagi Unii Europejskiej poprzez kolor jednej z gwiazd, jak również niebieski kolor tła. Odnosi się również do symboliki flagi Polski – kolory pozostałych dwóch gwiazd. Niebieskie tło symbolizuje okno z widokiem na niebo i tworzy kadr przestrzeni, w który wchodzi połączone gwiazdy. Połączenie gwiazd oraz ich symbolika poprzez kolor mówią nam o wspólnotcie Unii Europejskiej, jej trwałości i sile. Charakter graficzny gwiazd nasuwa skojarzenia z postaciami ludzi, wprowadzając tym samym

w symbolikę aspekt ludzki. Mówi o zjawisku kooperacji różnych czynników, której efekt jest większy niż suma ich oddzielnego działania.

Forma podstawowa znaku POLiŚ jest zbudowana z zestawienia znaku graficznego z logotypem:

Znakami obowiązkowymi w systemie wizualizacji Funduszy Europejskich są:

- znak graficzny (wspólny dla wszystkich programów operacyjnych oraz NSS) z logotypem nawiązującym do nazwy programu:

- emblemat Unii Europejskiej z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności lub Unii Europejskiej i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (wariant podstawowy)

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ponadto dwóm znakom obowiązkowym mogą towarzyszyć znaki uzupełniające: logo beneficjenta, logo podmiotu upoważnionego, a także hasło Programu: „Dla rozwoju infrastruktury i środowiska” (patrz pkt 5.2).

W zestawieniu ze znakami uzupełniającymi, w układzie poziomym znak Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko znajduje się zawsze z lewej strony, natomiast

emblem Unii Europejskiej z prawej strony. W układzie pionowym znak Programu znajduje się nad emblematem Unii Europejskiej. Znaki uzupełniające mogą zostać umieszczone **wyłącznie** w przestrzeni pomiędzy tymi znakami. Hasło Programu powinno być umieszczone poza ciągiem znaków.

Wzór: ciąg znaków - wersja pozioma achromatyczna

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Logo
Beneficjenta

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Obowiązek podpisywania znaku graficznego Narodowej Strategii Spójności oraz emblematu Unii Europejskiej uzależniony jest od wielkości materiału informacyjnego lub promocyjnego (patrz pkt 5.2).

Uwaga: Załącznik nr 1 do niniejszych Zasad określa dopuszczalne warianty stosowania znaku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz emblematu Unii Europejskiej. Ponadto kolorystykę Programu oraz zasady budowania ciągu znaków.

5.2 Zasady oznaczania działań informacyjnych i promocyjnych

Wszelkie materiały informacyjne, promocyjne i edukacyjne w zależności od ich wielkości, rodzaju i techniki wykonania powinny być oznaczane według jednego z dwóch możliwych wariantów:

- **wariant podstawowy – dla dużych materiałów** (w tym multimedialne, telewizyjne i radiowe, wybrane drukowane)
- **wariant minimalny – dla małych materiałów** (w tym wybrane drukowane)

Wybór zastosowanego wariantu zależy od wielkości materiału, rodzaju i techniki wykonania, przy czym rekomendowane jest stosowanie wariantu podstawowego w każdym przypadku, gdy warunki techniczne to umożliwiają.

W przypadku działań informacyjnych i promocyjnych o charakterze niestandardowym, np. marketing wirusowy, dopuszcza się stosowanie np. animowanych znaków graficznych, planszy informacyjnej (packshot) lub w określonych przypadkach, ze względu na efekt zaskoczenia odbiorcy, nie stosowanie żadnych z ww. wariantów oznaczania podjętych działań. W takiej sytuacji beneficjent jest zobowiązany do zamieszczenia informacji o podjętym działaniu wraz z informacją o współfinansowaniu projektu na własnych stronach internetowych lub w formie ogłoszenia prasowego. W zależności od grupy docelowej dopuszcza się przekazanie zainteresowanym informacji o współfinansowaniu projektu poprzez pocztę elektroniczną lub w materiale prasowym.

1) Wariant podstawowy - dla dużych materiałów

Wariant podstawowy zakłada, że wszelkie duże materiały promocyjne, materiały multimedialne oraz wybrane materiały drukowane, a także artykuły/reklamy prasowe i audycje telewizyjne będą zawierały, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym oraz Księgą identyfikacji wizualnej NSS¹, **obowiązkowo**: emblemat Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Unii Europejskiej wraz z odwołaniem słownym do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności lub obu funduszy, logo POIiŚ, hasło promocyjne

¹ Księga identyfikacji wizualnej Narodowej Strategii Spójności (załącznik nr 1 do Strategii) określa szczegółowe zasady stosowania systemu wizualnego (w tym m.in. proporcje ciągu znaków), które obowiązują wszystkie instytucje oraz podmioty zaangażowane w proces informowania i promocji, w tym beneficjentów. Księga znaku jest zamieszczona na stronie internetowej www.funduszeuropejskie.gov.pl, w dziale *Zasady promocji FE*.

POliŚ, a opcjonalnie (jeśli to możliwe): logo beneficjenta, logo podmiotu upoważnionego, oraz informację o współfinansowaniu projektu, logo projektu. **Szczególne zasady oznaczania dotyczą tablicy informacyjnej i pamiątkowej, o czym w pkt. 6.1.1 i 6.1.2.**

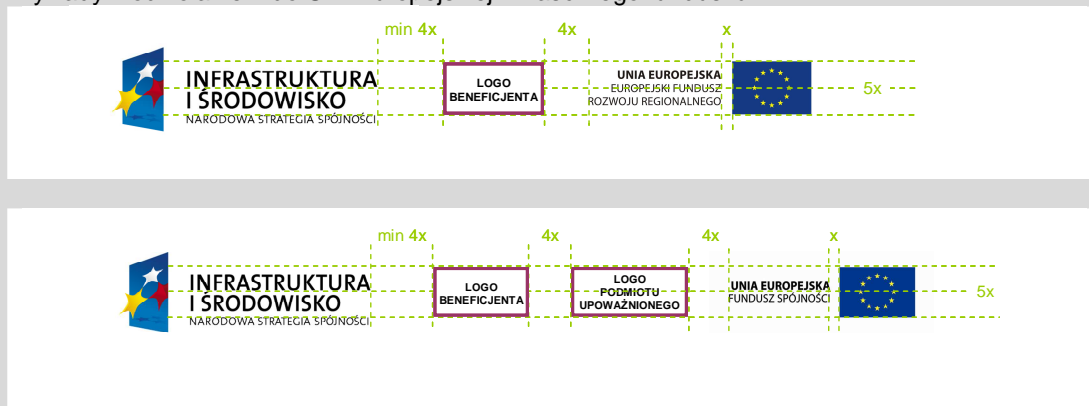
UWAGA: Odwołanie słowne do dwóch funduszy w oznaczaniu działań informacyjnych i promocyjnych stosują wyłącznie Instytucja Zarządzająca POliŚ oraz Instytucje Pośredniczące i Instytucje Pośredniczące II stopnia POliŚ, które odpowiadają za wdrażanie więcej niż jednego priorytetu/działania współfinansowanego z Funduszu Spójności lub Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Przykładowy podział wybranych materiałów promocyjnych dla tego wariantu prezentuje tabela poniżej:

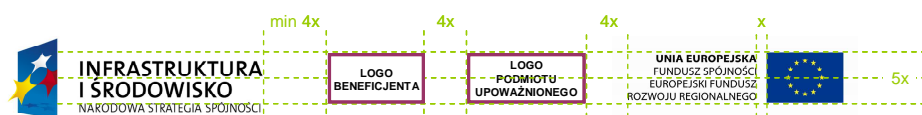
Przykłady materiału promocyjnego	Elementy wizualizacji
<ol style="list-style-type: none"> Duże materiały: <ol style="list-style-type: none"> tablice informacyjne, tablice pamiątkowe, billboardy, plakaty, banner, stand, roll-up, ścianki konferencyjne, namioty, stoiska wystawowe itp., pojazdy. Materiały drukowane: <ol style="list-style-type: none"> publikacje (np. dokumenty programowe, broszury, ulotki, biuletyny itp.), notatniki, dyplomy, certyfikaty, informacje prasowe, reklamy i ogłoszenia prasowe, teczki firmowe, kalendarze itp. materiały konferencyjne/szkoleniowe. Strony internetowe, reklamy i ogłoszenia internetowe, bazy danych. Filmy, etudy i spoty filmowe, audycje telewizyjne, felietony. Prezentacje multimedialne. 	<p>Materiały informacyjne i promocyjne zawierają:</p> <p>Obowiązkowo:</p> <ol style="list-style-type: none"> Logo POliŚ, Flagę Unii Europejskiej, Odwołanie słowne do Unii Europejskiej, Odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności lub obu funduszy (pełna nazwa)². <p>Opcjonalnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> Hasło określone dla POliŚ (<i>obowiązkowo dla materiałów określonych w pkt 1a-b</i>), Logo beneficjenta (<i>obowiązkowo dla materiałów określonych w pkt 1a</i>), logo podmiotu upoważnionego, logo projektu, Informacja o współfinansowaniu projektu (<i>obowiązkowo dla materiałów określonych w pkt 1a</i>). Rekomenduje się jednak powszechne stosowanie na materiałach promocyjnych takiej informacji.

Przykłady oznaczenia:

Przykłady z odwołaniem do Unii Europejskiej i właściwego funduszu:

² Zgodnie z rozporządzeniem 846/2009 w sytuacji, kiedy działanie informacyjne lub promocyjne ma na celu promocję wielu projektów współfinansowanych z więcej niż jednego funduszu, odniesienie do ich nazw nie jest wymagane.

UWAGA! Moduł konstrukcyjny – kwadrat o boku równym ¼ wysokości znaku graficznego. Odległości wskazane między znakami są odległościami minimalnymi. W zależności od sytuacji, w której następuje zestawienie znaków, odległości mogą ulegać zwiększeniu.

Przykład ciągu znaków z hasłem:

Dla rozwoju infrastruktury i środowiska

Przykład ciągu znaków z informacją o współfinansowaniu przez Unię Europejską

np. **Projekt (konferencja, szkolenie, publikacja, zakup itp.) współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko³**

lub

np. **Projekt (konferencja, szkolenie, publikacja, zakup itp.) współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**

Przykład ciągu znaków dla projektów współfinansowanych z pomocy technicznej POLiŚ

np. **Projekt (konferencja, szkolenie, publikacja, zakup itp.) współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach pomocy technicznej Programu Infrastruktura i Środowisko**

lub

np. **Projekt (konferencja, szkolenie, publikacja, zakup itp.) finansowany⁴ przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach pomocy technicznej Programu Infrastruktura i Środowisko**

Rys. 1 Podstawowy wariant oznaczania materiałów informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych.

³ Zgodnie z pkt 8.1.1 Strategii komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach NSS na lata 2007-2013 na potrzeby komunikacji społecznej można zrezygnować z używania zwrotu „program operacyjny”, zastępując go jedynie nazwą danego programu np. Program Infrastruktura i Środowisko.

⁴ W przypadku, gdy jest to 100%.

Uwagi do wariantu podstawowego:

- a) Hasło POLiŚ jest umieszczane w dowolnym miejscu materiału. Musi być jednak umieszczone poza ciągiem znaków.
- b) Informacja o współfinansowaniu jest umieszczana w dowolnym miejscu materiału. Musi być jednak umieszczona poza ciągiem znaków. Treść informacji o współfinansowaniu może podlegać modyfikacjom, tj. skróceniu bądź rozwinięciu.
- c) W przypadku materiałów wymienionych w punkcie 3, 4, 5 tabeli oraz innych materiałów multimedialnych dopuszczalne jest tworzenie i stosowanie animowanych wersji elementów wizualizacji (patrz pkt 5.3).
- d) W przypadku materiałów wymienionych w punkcie 4 tabeli dopuszcza się stosowanie słownej informacji o współfinansowaniu. Informacja musi zawierać co najmniej odwołanie do współfinansowania przez Unię Europejską w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko. W celu zwiększenia rozpoznawalności marki POLiŚ rekomenduje się stosowanie końcowej planszy informacyjnej w formie statycznego lub ruchomego obrazu (tzw. packshot) lub ze wskazaniem sponsorskim, zgodne z systemem wizualizacji Funduszy Europejskich.

2) Wariant minimalny - dla małych materiałów

Wariant minimalny zakłada, że małe materiały promocyjne oraz wybrane materiały drukowane będą zawierały, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym oraz Księgą identyfikacji wizualnej NSS obowiązkowo: emblemat Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Unii Europejskiej, logo POLiŚ, a opcjonalnie (jeśli to możliwe): logo beneficjenta, logo podmiotu upoważnionego, logo projektu.

Przykładowy podział wybranych materiałów promocyjnych prezentuje tabela poniżej:

Przykłady materiału promocyjnego	Elementy wizualizacji
<ol style="list-style-type: none"> 1. Małe materiały:<ol style="list-style-type: none"> a. gadzety: długopisy, kubki, itp., b. nadruki na płytach CD/DVD, c. tabliczki informacyjne. 2. Materiały drukowane:<ol style="list-style-type: none"> a. papier firmowy, b. bilety wizytowe, c. karty grzecznościowe, d. koperty, e. naklejki na sprzęt i wyposażenie. 3. Spoty, reportaże i audycje radiowe⁵.	<p>Materiały informacyjne i promocyjne zawierają:</p> <p><u>Obowiązkowo</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Logo POLiŚ, 2. Flaga Unii Europejskiej, 3. Odwołanie słowne do Unii Europejskiej <i>(w wyjątkowych sytuacjach, gdy techniki wykonania uniemożliwiają czytelne zamieszczenie odwołania słownego, element ten nie jest obowiązkowy)</i>. <p><u>Opcjonalnie</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Informacja o współfinansowaniu projektu <i>(obowiązkowo dla materiałów określonych w pkt 1c, 2e, 3)</i>, 5. Logo beneficjenta, logo podmiotu upoważnionego, logo projektu.
Przykłady oznaczenia:	
  	

⁵ W przypadku spotów, reportaży i audycji radiowych należy stosować słowną informację o współfinansowaniu. Informacja musi zawierać co najmniej odwołanie do współfinansowania projektu przez Unię Europejską w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko.

Rys. 2 Minimalny wariant oznaczania materiałów informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych.

Przykładowe zestawienia ciągu znaków w formatach AI, CDR, GIF, JPEG, PNG są dostępne na stronie internetowej www.pois.gov.pl w zakładce *Zasady promocji*.

5.3 Animowane znaki graficzne

Znak graficzny oraz logotyp POLiŚ nie muszą pozostawać statyczne. Istnieje możliwość stworzenia i odtwarzania animowanej wersji znaku graficznego i logotypu w przypadku np.: bannerów internetowych lub filmów wideo. Warunkiem jest, aby po wprowadzeniu elementów animowanych znak graficzny i logotyp powróciły do właściwej formy statycznej, dzięki czemu zastosowany efekt animacji będzie widoczny.

Animacji może podlegać zarówno sam znak graficzny (np.: gwiazdy w ruchu) lub logotyp POLiŚ (poszczególne litery lub słowa w ruchu), jak również oba te elementy jednocześnie.

5.4 Stosowanie informacji o współfinansowaniu

Za informację o współfinansowaniu, o której mowa w niniejszym dokumencie rozumie się tekst informujący o tym, że projekt lub dane działanie jest współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności. Przykładowe informacje o współfinansowaniu zostały podane w pkt. 5.2, ppkt 1). Treść informacji o współfinansowaniu może podlegać modyfikacjom, tj. skróceniu bądź rozwinięciu.

W informacji o współfinansowaniu należy posługiwać się pełnymi nazwami tj. Unia Europejska i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego lub Fundusz Spójności. Należy również zadbać o dostrzegalność oznaczeń, tak by oznaczenia wraz z informacją o współfinansowaniu były widoczne dla odbiorców.

W informacji o współfinansowaniu **nie można** używać nazw: beneficjenta, instytucji pośredniczących i wdrażających, innych źródeł współfinansowania oraz wszelkich innych informacji, które mogłyby sprawić, że przekaz o udziale środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności będzie nieczytelny i mało przejrzysty. Wyjątek stanowią projekty realizowane w ramach pomocy technicznej POLiŚ, w odniesieniu do których możliwe jest odwołanie do współfinansowania ze środków budżetu państwa. Dopuszcza się, aby w informacji o współfinansowaniu używać nazw projektów

dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności.

Szczegółowe zasady stosowania znaków oraz umieszczanie informacji o współfinansowaniu dla poszczególnych działań omówione zostały w rozdziale 6.

5.5 Oznaczanie projektów dofinansowanych z wielu programów NSS

W przypadkach, w których beneficjent realizuje zadanie horyzontalne lub projekt finansowany z dwóch lub większej liczby programów operacyjnych w ramach NSS, należy stosować logo Narodowej Strategii Spójności, z hasłem *Dla rozwoju Polski*. Przykładem jest np. oznaczanie dokumentacji przetargowej, korespondencji w zakresie zadania/projektu. W odniesieniu do działań obowiązkowych tj. umieszczania tablic informacyjnych i pamiątkowych stosuje się zasady określone przez właściwą instytucję zarządzającą danym programem operacyjnym.

5.6 Oznaczanie projektów promowanych poza granicami Polski

Do oznaczania projektów prowadzonych poza granicami Polski wskazane jest użycie znaków oraz informacji o współfinansowaniu w języku angielskim. Informacja o współfinansowaniu może przyjąć brzmienie: *Project co-financed by the European Regional Development Fund/Cohesion Fund under the Infrastructure and Environment Programme*. Hasło Programu brzmi: *For the development of the infrastructure and environment*.

Dopuszczalne jest tworzenie i stosowanie znaków w języku właściwym dla kraju, w którym realizowany jest projekt. Jednak zastosowanie znaku w innym wariantcie językowym, niż wskazany w Księdze identyfikacji wizualnej, wymaga akceptacji instytucji zarządzającej danym programem.

Na stronie www.pois.gov.pl, zakładka *Zasady promocji* dostępne są emblematy Programu Infrastruktura i Środowisko oraz Unii Europejskiej w wersji angielskiej.

6 Rodzaje działań informacyjnych i promocyjnych

Beneficjenci informują opinię publiczną o pomocy otrzymanej z Unii Europejskiej oraz o tym, iż projekt jest współfinansowany ze środków funduszy unijnych w ramach POIiŚ. Ponadto w przypadku dużych projektów infrastrukturalnych zaleca się, aby do publicznej wiadomości, podawane były istotne wydarzenia związane z realizacją projektu np. podpisanie kontraktu, położenie kamienia węgielnego pod budowę, oddanie do użytku części inwestycji, zakończenie projektu, etc.

Realizacja ww. wymagań odbywa się przy wykorzystaniu obowiązkowych i rekomendowanych działań informacyjnych i promocyjnych. Wybór konkretnych narzędzi promocji należy do beneficjenta (oprócz działań obowiązkowych w przypadku, gdy projekt spełnia określone warunki). Zastosowanie właściwego narzędzia powinno uwzględniać wartość, rodzaj i charakter inwestycji.

Beneficjenci mogą realizować również inne działania informacyjne i promocyjne poza obowiązkowymi i rekomendowanymi, jeśli działania te służą informowaniu opinii publicznej o pomocy otrzymanej z Unii Europejskiej oraz o tym, iż projekt jest współfinansowany ze środków funduszy unijnych w ramach POIiŚ.

Wszystkie działania informacyjne i promocyjne dotyczące projektu współfinansowanego w ramach POIiŚ muszą być oznakowane zgodnie z zasadami opisanymi w pkt 5. W przypadku podjęcia działań innych niż obowiązkowe i rekomendowane obowiązują zasady oznaczania zgodnie z pkt. 5.

6.1 Działania obowiązkowe

6.1.1 Tablica informacyjna

Beneficjent niezwłocznie po rzeczowym rozpoczęciu realizacji projektu, tj. rzeczywistym rozpoczęciu robót i/lub dostaw umieszcza tablicę informacyjną w widocznym punkcie, w miejscu realizacji projektu. W przypadku, gdy termin rzeczowego rozpoczęcia realizacji projektu przypada przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, wówczas beneficjent jest zobligowany do zamieszczenia tablicy informacyjnej niezwłocznie po podpisaniu umowy.

Beneficjent jest zobowiązany do umieszczenia tablicy informacyjnej, gdy projekt spełnia łącznie następujące warunki:

- a) projekt dotyczy finansowania robót infrastrukturalnych lub budowlanych,
- b) całkowity wkład publiczny przeznaczony na realizację projektu przekracza 500 000 euro⁶.

W przypadku inwestycji, w których całkowity wkład publiczny nie przekracza 500 000 euro, umieszczenie tablic informacyjnych nie jest obligatoryjne. Obowiązkiem beneficjenta jest w takim przypadku zamieszczenie w siedzibie beneficjenta informacji ogólnych o projekcie wraz z oznakowaniem wariantu podstawowego. W celu zapewnienia efektywnej promocji projektu, IZ POLiŚ rekomenduje jednak każdorazowe umieszczenie tablic informacyjnych.

Tablica informacyjna musi zawierać następujące elementy:

- a) emblemat Unii Europejskiej z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej oraz odwołaniem słownym do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POLiŚ, hasło promocyjne POLiŚ – powyższe informacje muszą zajmować co najmniej 25% powierzchni tablicy,
- b) informację o współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej: „Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności (lub ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko”,
- c) logo beneficjenta (ewentualnie logo podmiotu upoważnionego⁷),
- d) tytuł projektu⁸,
- e) nazwę beneficjenta,
- f) wartość projektu brutto w PLN (w zaokrągleniu do pełnego PLN)⁹,
- g) kwotę dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności (w zaokrągleniu do pełnego PLN)¹⁰.

---

⁶ W celu ustalenia, czy wartość wkładu publicznego do projektu przekracza ustalony próg należy zastosować kurs wymiany PLN/EUR publikowany przez Europejski Bank Centralny z przedostatniego dnia pracy Komisji Europejskiej w miesiącu poprzedzającym miesiąc podpisania umowy o dofinansowanie projektu. Miesięczne obrachunkowe kursy wymiany Komisji Europejskiej opublikowane są pod adresem następujących stron internetowych: <http://www.ecb.int/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-pln.en.html> oraz http://ec.europa.eu/budget/infocore/index.cfm?fuseaction=currency_historique&currency=153&Language=en.

⁷ W przypadku, gdy w projekcie jest więcej niż jeden podmiot upoważniony na tablicy należy umieścić wyłącznie nazwę i logo beneficjenta.

⁸ Tytuł projektu umieszczony na tablicy informacyjnej powinien stanowić literalne odzwierciedlenie nazwy projektu z umowy o dofinansowanie. W przypadkach, w których tytuł projektu nie komunikuje jego charakteru, IP może zgodzić się na dopisanie poniżej właściwego tytułu projektu podtytułu - parafrazy itp., mając jednocześnie na uwadze, czy zabieg taki nie zmniejszy w rezultacie stopnia komunikatywności i czytelności tablicy. W takiej sytuacji informacja o charakterze projektu może być umieszczona w informacji o współfinansowaniu.

⁹ Należy podać planowany całkowity koszt projektu określony w umowie o dofinansowanie projektu, tj. wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowalne.

¹⁰ Należy podać wysokość dofinansowania określoną w umowie o dofinansowanie projektu. Zaokrąglenia do pełnego PLN dokonuje się matematycznie.

UWAGA: W przypadku zmiany wartości dofinansowania dla projektu należy każdorazowo dokonać aktualizacji danych finansowych zamieszczonych na tablicy informacyjnej.

Załącznik nr 1 do niniejszych *Zasad promocji projektów (...)*, określa obowiązujący wzór tablicy informacyjnej. **Nie można** dokonywać modyfikacji wzoru tablicy informacyjnej określonej w Załączniku nr 1 poprzez dodawanie zapisów, grafiki lub innych elementów nie wyszczególnionych w pkt. 6.1.1. W przypadku wykonania tablicy z hartowanego szkła lub materiału szlachetnego np. mosiądz należy zastosować wzór określony w Załączniku nr 1 z pominięciem użycia barw. W takim przypadku stosujemy wariant znaków w wersji achromatycznej określonej w Załączniku 1. Wykonanie tablicy na każdym materiale trwałym zawsze powinno dokładnie odwzorowywać wzór określony Załącznikiem nr 1.

Możliwe jest zastosowanie tablic statycznych wolnostojących (jedno lub dwustronnych) oraz wiszących do montażu na ścianach i elewacjach. Zaleca się, aby tablice informacyjne były wykonane z materiałów trwałych, tj. odpornych na warunki atmosferyczne, dzięki czemu zapewniona zostanie czytelność informacji oraz wysoki poziom estetyczny tablicy.

Wymiary tablicy informacyjnej wynoszą 3 m (szerokość) x 2 m (wysokość). W uzasadnionych przypadkach, zaopiniowanych przez właściwą IP lub IW, dopuszcza się możliwość zmniejszania lub zwiększania wymiarów tablicy, z uwagi na przepisy prawa oraz rodzaj i charakter projektu, pod warunkiem zachowania wszystkich proporcji oryginalnego wzoru tablicy.

Po zakończeniu rzeczowej realizacji całego projektu tablicę informacyjną zastępuje się stałą tablicą pamiątkową¹¹. Beneficjent może, dla zapewnienia lepszego upowszechniania informacji, umieścić większą ilość tablic pamiątkowych.

Wzory tablic w formatach AI, CDR, GIF, JPEG, PNG są dostępne na stronie internetowej www.pois.gov.pl w zakładce *Zasady promocji*.

6.1.2 Tablica pamiątkowa

W celu pozostawienia trwałej informacji o współfinansowaniu projektu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności w ramach POIiŚ, nie później niż sześć miesięcy po zakończeniu rzeczowej realizacji całego projektu tj. rzeczywistym zakończeniu wszystkich robót i/lub dostaw, należy umieścić tablicę pamiątkową. W sytuacji, gdy rzeczowa realizacja projektu dobiegła końca przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, beneficjent zamieszcza tablicę pamiątkową niezwłocznie po podpisaniu umowy.

Beneficjent jest zobowiązany do zamieszczenia tablicy pamiątkowej, gdy projekt spełnia łącznie następujące warunki:

- a) projekt dotyczy zakupu środków trwałych lub finansowania robót infrastrukturalnych lub budowlanych,
- b) całkowity wkład publiczny przeznaczony na realizację projektu przekracza 500 000 euro¹².

¹¹ Tablica informacyjna nie może pełnić jednocześnie roli tablicy pamiątkowej.

¹² W celu ustalenia, czy wartość inwestycji przekracza ustalony próg, należy zastosować kurs wymiany PLN/EUR stanowi kurs Europejskiego Banku Centralnego z przedostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc dokonania obliczenia, tj. miesiąc podpisania umowy o dofinansowanie projektu. Miesięczne obrachunkowe kursy wymiany Komisji Europejskiej opublikowane są pod adresem: <http://www.ecb.int/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-pln.en.html> oraz http://ec.europa.eu/budget/inforeuro/index.cfm?fuseaction=currency_historique&currency=153&Language=en.

W przypadku środków trwałych, na których umieszczenie tablicy pamiątkowej nie jest możliwe, beneficjent musi zastosować inne odpowiednie środki celem uwidocznienia przed opinią publiczną wkładu Wspólnoty. Przykładem może być zastosowanie oznaczenia wizualnego lub wykorzystanie innych narzędzi promocyjnych np. stron internetowych, mediów tradycyjnych i społecznościowych (social media), które w efekcie przyczynią się do zwiększenia świadomości opinii publicznej na temat udziału środków Unii Europejskiej w projektach realizowanych w ramach POIiŚ. Podejmowane przez beneficjenta działania w tym zakresie muszą zostać zaopiniowane przez właściwą IP lub IW.

W przypadku inwestycji, w których całkowity wkład publiczny nie przekracza 500 000 euro, umieszczenie tablicy pamiątkowej nie jest obligatoryjne. Jednakże, w celu zapewnienia efektywnej promocji projektu, rekomendowane jest umieszczanie ww. tablicy. W takim przypadku tablica musi spełniać wymogi opisane poniżej. Wyjątek stanowi rozmiar tablicy, który należy dostosować do rodzaju i charakteru projektu.

Tablica pamiątkowa musi zawierać następujące elementy:

- a) emblemat Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POIiŚ, hasło promocyjne POIiŚ – powyższe informacje muszą zajmować co najmniej 25% powierzchni tablicy,
- b) tytuł projektu,
- c) logo beneficjenta (ewentualnie logo podmiotu upoważnionego¹³),
- d) informację o współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej: *„Projekt (należy wstawić tytuł projektu - może być skrócona nazwa lub zakup, przebudowa, budowa, modernizacja itp.) współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności (lub ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko”*.

Niedopuszczalne jest zamieszczanie logo wykonawcy, jeśli nie jest on beneficjentem lub podmiotem upoważnionym.

Załącznik nr 1 do *Zasad promocji projektów (...)*, określa obowiązujący wzór tablicy pamiątkowej. **Nie można** dokonywać modyfikacji wzoru tablicy pamiątkowej określonej w Załączniku nr 1 poprzez dodawanie zapisów, grafiki lub innych elementów nie wyszczególnionych w pkt. 6.1.2. W przypadku wykonania tablicy z hartowanego szkła lub materiału szlachetnego np. mosiądz należy zastosować wzór określony w Załączniku nr 1 z pominięciem użycia barw. W takim przypadku stosujemy wariant znaków w wersji achromatycznej określonej w Załączniku nr 1. Wykonanie tablicy na każdym materiale trwałym zawsze powinno dokładnie odzwierciedlać wzór określony w Załączniku nr 1.

Możliwe jest zastosowanie tablic statycznych wolnostojących (jedno lub dwustronnych) oraz wiszących do montażu na ścianach i elewacjach. Zaleca się, aby tablice pamiątkowe były wykonane z materiałów trwałych, tj. odpornych na warunki atmosferyczne, dzięki czemu zapewniona zostanie czytelność informacji oraz wysoki poziom estetyczny tablicy, co najmniej w okresie trwałości projektu, tj. 5 lat od zakończenia realizacji projektu (3 lata w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw). Nie ma obowiązku usunięcia tablicy po upływie ww. terminów.

Wymiary tablicy pamiątkowej wynoszą 1 m (szerokość) x 0,7 m (wysokość). W uzasadnionych przypadkach, zaopiniowanych przez właściwą IP lub IW, dopuszcza się możliwość zmniejszania lub zwiększania wymiarów tablicy, z uwagi na przepisy prawa oraz

---

¹³ W przypadku, gdy w projekcie jest więcej niż jeden podmiot upoważniony na tablicy należy umieścić wyłącznie logo beneficjenta.

rodzaj i charakter projektu, pod warunkiem zachowania wszystkich proporcji oryginalnego wzoru tablicy.

Wzory tablic w formatach AI, CDR, GIF, JPEG, PNG dostępne są na stronie internetowej www.pois.gov.pl w zakładce *Zasady promocji*.

Załącznik nr 1 do niniejszych Zasad określa zasady projektowania tablicy informacyjnej i pamiątkowej oraz tabliczki informacyjnej i naklejki.

6.1.3 Lokowanie oraz liczba tablic informacyjnych i pamiątkowych

Tablice informacyjne i pamiątkowe należy umieszczać w miejscach najbardziej widocznych, zapewniających dostęp jak największej liczbie osób oraz umożliwiających swobodne zapoznanie się z jej treścią. Umieszczenie tablicy nie może zagrażać bezpieczeństwu osób zapoznających się z jej treścią.

Do najbardziej widocznych miejsc należy zaliczyć m.in. bramy wjazdowe, wejścia do budynków, hole budynków, parkingi, stacje kolejowe (w pobliżu głównego budynku dworca lub w budynku dworca).

Poniżej przedstawiono podstawowe zasady dotyczące umieszczania tablic informacyjnych i pamiątkowych :

- a) Jeżeli projekt jest realizowany w wielu lokalizacjach, tablice informacyjne i pamiątkowe powinny zostać umieszczone w tych miejscach realizacji, gdzie wartość robót infrastrukturalnych lub budowlanych przekracza 500 000 euro wkładu publicznego. Jeżeli natomiast wartość całego wkładu publicznego do projektu, w ramach którego prowadzone są roboty infrastrukturalne lub budowlane wynosi powyżej 500 000 euro, ale w poszczególnych miejscach realizacji wartość wkładu publicznego nie przekracza tej kwoty należy postawić jedną tablicę informacyjną, a następnie pamiątkową na terenie najbardziej widocznej inwestycji. W przypadku projektów liniowych lub punktowych zaleca się, jeśli charakter projektu na to pozwala, ustawienie większej ilości tablic w celu zapewnienia efektywnej promocji projektu. Jeżeli beneficjent po podpisaniu umowy o dofinansowanie zrealizował część kontraktów budowlanych, to nie ma obowiązku umieszczenia w miejscach wykonanych już robót tablic informacyjnych;
- b) Jeśli siedziba beneficjenta jest miejscem, gdzie wartość robót infrastrukturalnych lub budowlanych przekracza 500 000 euro wkładu publicznego należy również umieścić tablicę informacyjną, a następnie tablicę pamiątkową;
- c) W przypadku, gdy inwestycja obejmuje np. budowę kanalizacji na obszarze kilku gmin, ilość oraz lokalizacja tablic informacyjnych uzależniona jest od tego czy w miejscu realizacji projektu wartość robót infrastrukturalnych lub budowlanych przekracza 500 000 euro wkładu publicznego;
- d) W przypadku projektów liniowych w sektorze transportu polegających na budowie odcinków dróg, rozbudowie lub modernizacji, wzmocnieniu nawierzchni itp. realizowanych na już istniejących ciągach drogowych tablice informacyjne należy umieszczać przed wjazdem na odcinek drogi na jego obu końcach, zgodnie z kierunkiem ruchu pojazdów prostopadle do osi drogi;
- e) W przypadku projektów liniowych w sektorze środowiska tablice umieszcza się przy głównych drogach prostopadle do osi drogi, wzdłuż których biegnie lub które przecina sieć kanalizacyjna;
- f) W przypadku budowy lub modernizacji obiektów (budynków) tablice powinny być umieszczone na zewnątrz budynku – zaleca się umieszczenie tablicy przy głównym wejściu do budynku;
- g) W przypadku modernizacji pomieszczeń lub części obiektu, a także, gdy projekt jest realizowany na terenie budynku, tablice powinny być umieszczone przy wejściu

- do budynku i/lub w holu głównym i/lub w pomieszczeniach, których dotyczy projekt;
- h) W przypadku budynków oraz obszarów objętych ochroną konserwatorską, tablice zaleca się umieścić jak najbliżej danego obiektu, w miejscu, które umożliwi dostęp do informacji jak największej liczbie osób;
  - i) W przypadku, gdy miejsce realizowanego projektu nie zapewnia powszechnego dostępu do tablicy informacyjnej lub pamiątkowej, tablicę należy zainstalować w najbliższym możliwym otoczeniu realizowanego projektu, który taki dostęp zapewnia lub przed siedzibą beneficjenta projektu.

UWAGA:

Przewiduje się następujące wyjątki od obowiązujących zasad:

- a) dopuszcza się możliwość zwolnienia beneficjenta z obowiązku zamieszczania na tablicy informacyjnej/pamiątkowej wartości projektu, wartości otrzymanego dofinansowania, jeżeli zamieszczenie takich informacji może przynieść szkodę beneficjentowi (np. w przypadku zakupu kosztownego sprzętu komputerowego wzrasta potencjalne zagrożenie kradzieżą), lub z innych, odpowiednio uargumentowanych powodów,
- b) w przypadku projektów całościowo lub częściowo objętych tajemnicą, bądź tajnych, dla których ma zastosowanie obowiązek zamieszczania tablic informacyjnych/pamiątkowych, Instytucja Zarządzająca dopuszcza zwolnienie beneficjenta z obowiązku zamieszczenia tablicy w miejscu realizacji projektu. Tablicę należy wówczas umieścić w siedzibie Beneficjenta.

Uzyskanie przez beneficjenta zgody na zastosowanie odstępstw, o których mowa powyżej, musi zostać dokonane na piśmie i być poprzedzone pisemną prośbą beneficjenta do IP/IW, zawierającym jasno wskazaną przyczynę oraz argumentację braku możliwości pełnego spełnienia obowiązku.

6.1.4 Tabliczki i naklejki informacyjne

Dla oznakowania projektów, których przedmiotem jest zakup środków trwałych, m.in. maszyn i urządzeń, pojazdów, aparatury, wyposażenia biurowego, sprzętu komputerowego, zakupionych i leasingowanych dzięki wsparciu ze środków Unii Europejskiej stosuje się oznaczenie w postaci tabliczek lub naklejek informacyjnych. Tabliczki/naklejki informacyjne stosuje się również w przypadku, gdy w ramach projektu nabyto wartości niematerialne i prawne np. oprogramowanie, umieszczając je w widocznym miejscu na sprzęcie, w którym dane oprogramowanie zostało zainstalowane. Ponadto tabliczki/naklejki informacyjne mogą być wykorzystane do oznaczenia współfinansowania stanowisk pracy w ramach POIiŚ. W bezpośrednim, stałym (o ile istnieje) miejscu pracy osób zaangażowanych w realizację projektu POIiŚ zamieszcza się informację w formie tabliczki, np. w sąsiedztwie pokoju/ów, w którym takie osoby pracują.

Zalecane wymiary naklejki informacyjnej wynoszą 7 cm (szerokość) x 5 cm (wysokość). W przypadku tabliczek zalecane wymiary wynoszą 20 cm (szerokość) x 15 cm (wysokość). Na naklejkach i tabliczkach należy stosować oznaczenie właściwe dla wariantu minimalnego.

Dopuszcza się możliwość zmniejszania lub zwiększania wymiarów naklejki i tabliczki, z uwagi na rodzaj i charakter projektu, pod warunkiem zachowania wszystkich proporcji oryginalnych wzorów.

W przypadku pojazdów zakupionych w projekcie ze środków UE stosuje się oznaczenia według wariantu podstawowego poprzez umieszczenie na nich w widocznym miejscu

naklejek lub tabliczek o charakterze trwałym. W odniesieniu do pojazdów, na których umieszczenie tabliczek lub naklejek informacyjnych nie jest możliwe z uwagi na charakter projektu np. pojazdy operacyjne służb mundurowych do zadań specjalnych, beneficjent musi zastosować inne odpowiednie środki celem uwidocznienia przed opinią publiczną wkładu Wspólnoty. Przykładem może być zastosowanie oznaczenia wizualnego lub wykorzystanie innych narzędzi promocyjnych np. stron internetowych, mediów tradycyjnych i społecznościowych (social media), które w efekcie przyczynią się do zwiększenia świadomości opinii publicznej na temat udziału środków Unii Europejskiej w projektach realizowanych w ramach POIiŚ. Podejmowane przez beneficjenta działania w tym zakresie muszą zostać zaopiniowane przez właściwą IP lub IW.

Przedmioty, na których **nie ma możliwości** zamieszczenia czytelnych logotypów i informacji o współfinansowaniu, można oznaczyć przez zamieszczenie logotypów i informacji na opakowaniu sprzętu.

Naklejki informacyjne stosuje się przede wszystkim dla oznaczenia sprzętu o małych gabarytach, m.in. komputerów, drukarek, kserokopiarek. Naklejka powinna być umieszczona bezpośrednio na danym przedmiocie. Jednakże w taki sposób, aby nie utracić gwarancji lub rękojmi i nie zniszczyć przedmiotu.

W ramach oznaczania sprzętu możliwe jest wykorzystywanie naklejek papierowych, na folii samoprzylepnej, adhezyjnej, a także tabliczek plastikowych, metalowych, graweru itp.

Zaleca się, aby tabliczki i naklejki informacyjne były wykonane z materiałów trwałych, dzięki czemu zapewniona zostanie czytelność informacji oraz wysoki poziom estetyczny, co najmniej w okresie trwałości projektu, tj. 5 lat od zakończenia realizacji projektu (3 lat w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw). Nie ma obowiązku usunięcia oznaczeń po upływie ww. terminów.

Załącznik nr 1 do niniejszych Zasad określa obowiązujący wzór tabliczki i naklejki. **Nie można** dokonywać modyfikacji wzoru tabliczki i naklejki określonej w Załączniku nr 1 poprzez dodawanie zapisów, grafiki lub innych elementów.

Wzory tabliczki i naklejki w formatach AI, CDR, GIF, JPEG, PNG są dostępne na stronie internetowej www.pois.gov.pl w zakładce *Zasady promocji*.

6.1.5 Oznaczanie dokumentów

Oznaczeniu stosownymi znakami w wariantcie podstawowym i opcjonalnie informacją o współfinansowaniu podlegają dokumenty dotyczące realizacji projektu. Po podpisaniu umowy o dofinansowanie beneficjent ma obowiązek oznakowania dotychczasowej dokumentacji, również tej powstałej w okresie przed podpisaniem umowy o dofinansowanie. Obowiązek zostanie spełniony, jeśli ciąg znaków znajdzie się na dokumentach lub na grzbiecie segregatora z dokumentami.

Oznaczeniu podlega co najmniej pierwsza strona dokumentu. Dokumenty powinny być oznaczone wszystkimi obowiązkowymi elementami wariantu podstawowego, wymienionymi w pkt. 5 (tj. emblematem Unii Europejskiej, odwołaniem słownym do Unii Europejskiej, odwołaniem słownym do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POIiŚ, (opcjonalnie - hasłem promocyjnym).

W przypadku korespondencji papierowej (na papierze firmowym) obowiązuje wariant minimalny oznaczania. W przypadku ograniczonej możliwości modyfikacji obowiązującego wzoru papieru firmowego lub wprowadzenia alternatywnego wzoru dla korespondencji prowadzonej w sprawie realizacji projektu dofinansowanego z Programu Infrastruktura i Środowisko, dopuszcza się dodanie wariantu minimalnego oznaczenia do funkcjonującego wzoru papieru firmowego bez dokonywania dodatkowych zmian graficznych.

Oznaczeniu podlegają w szczególności:

- korespondencja prowadzona w sprawie projektu ze wszystkimi podmiotami oraz instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie POLiŚ (papierowa i opcjonalnie elektroniczna),
- opisy stanowisk pracy lub umowy cywilno-prawne na świadczenie usług (np. doradztwa),
- umowy z wykonawcami,
- dokumentacja przetargowa, tj. specyfikacja istotnych warunków zamówienia,
- ogłoszenia o wyborze wykonawcy w ramach projektu umieszczane w siedzibie i/lub na stronach internetowych zamawiającego,
- certyfikaty i zaświadczenia.

Dokumenty finansowe takie jak: faktury, rachunki i inne dokumenty finansowo-księgowe nie podlegają oznaczaniu. Wszelkie wymogi odnoszące się do oznaczania dokumentów dotyczą sytuacji, w których oznaczenie jest wykonalne technicznie. W przypadku dokumentów mających charakter gotowych formularzy, wzorów, w których treść instytucja/podmiot nie ma możliwości ingerencji (np. druki samokopiujące, druki faktur/rachunków, itp.) lub gdy dokumenty wystawiają zewnętrzne podmioty, oznaczanie nie jest wymagane.

W sytuacji, gdy beneficjent uzna za stosowne, dopuszcza się możliwość oznaczenia dokumentów finansowych zgodnie z systemem wizualizacji Funduszy Europejskich na opisie faktury/rachunku lub poprzez użycie pieczętki/naklejki zgodnej z powyższym systemem identyfikacji wizualnej.

Zaleca się, aby oznaczenie dokumentów było trwałe, co najmniej w okresie trwałości projektu, tj. 5 lat od zakończenia realizacji projektu (3 lata w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw). Nie ma obowiązku usunięcia oznaczeń dokumentów po upływie ww. terminów.

6.2 Działania rekomendowane

Oprócz działań obowiązkowych wskazanych w pkt. 6.1 beneficjenci mogą prowadzić wszelkie inne działania, które przyczyniają się do osiągnięcia celu powszechnej znajomości udziału środków Unii Europejskiej w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz efektów realizowanych projektów dla kraju i/lub regionu.

Poniżej przedstawiono działania rekomendowane przez IZ POLiŚ. W odniesieniu do wszystkich rekomendowanych działań oraz innych realizowanych działań stosować należy te same zasady w zakresie oznaczania, co w przypadku narzędzi obowiązkowych.

6.2.1 Strony internetowe

Na stronie internetowej beneficjenta powinny znaleźć się oznaczenia w wariantach podstawowym, wymienione w pkt 5 (tj. emblemat UE, odwołanie słowne do UE, odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POLiŚ, (opcjonalnie – hasło promocyjne) oraz – obowiązkowo – odniesienie (link) do głównego serwisu POLiŚ, tj. www.pois.gov.pl.

W odniesieniu do informacji o projekcie wskazane jest podanie podstawowego zakresu projektu, całkowitego kosztu projektu, wysokości dofinansowania przez Unię Europejską ze środków danego funduszu, a także celów i korzyści z realizacji projektu. Informacje udostępniane na stronie internetowej odnośnie projektu należy aktualizować wraz z rozwojem projektu.

Wskazane jest, aby adres internetowy z informacjami o projekcie był rozpowszechniany m.in. w publikacjach, broszurach, informacjach prasowych.

6.2.2 Publikacje drukowane i elektroniczne

Publikacje drukowane (np. broszury, foldery, ulotki, biuletyny, ulotki) finansowane w ramach realizacji projektu muszą na okładce zawierać elementy wariantu podstawowego, wymienione w rozdziale 5 (tj. emblemat UE, odwołanie słowne do UE, odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POLiŚ, (opcjonalnie – hasło promocyjne).

Na publikacjach w wersji elektronicznej (płyty CD, DVD, VHS, pamięci flash USB, do pobrania ze stron internetowych itp.) na pierwszej stronie/planszy, pierwszym widocznym ekranie/oknie powitania, które ukazuje się na początku lub na końcu odtwarzania materiałów zamieszczonych na nośniku danych musi znaleźć się oznaczenie zgodne z wariantem podstawowym określonym w rozdziale 5. Ponadto w przypadku nośników, takich jak CD, DVD, pen-drive/USB oznaczenie w wariacie minimalnym musi znaleźć się również na okładce/obudowie/wierzchniej stronie nośnika. W przypadku prezentacji multimedialnych (Power Point, itp.) – co najmniej na pierwszym i ostatnim slajdzie/oknie musi znaleźć się oznaczenie zgodnie z wariantem podstawowym określonym w rozdziale 5.

Wskazane jest, aby publikacje drukowane i elektroniczne zawierały pełne dane teleadresowe beneficjenta oraz adresy stron internetowych instytucji zaangażowanych w realizację projektu (Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczącej i Instytucji Pośredniczącej II stopnia/Wdrażającej) oraz informację, że materiał jest bezpłatny.

6.2.3 Plakaty

Plakaty powinny zawierać ogólne informacje o projekcie. Wielkość i format plakatu są dowolne. Musi on być czytelny i odpowiednio wyeksponowany. Na plakacie należy stosować oznaczenie właściwe dla wariantu podstawowego (tj. emblemat UE, odwołanie słowne do UE, odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POLiŚ, hasło promocyjne POLiŚ). Plakaty mogą służyć oznaczaniu pomieszczeń, siedziby beneficjenta, imprez promocyjnych, targów, konferencji itp.

6.2.4 Informacje prasowe

Informacja prasowa to krótki tekst przekazywany mediom, którego celem jest przedstawienie najważniejszych informacji związanych z realizowanym projektem. Informacja prasowa może być udostępniona dziennikarzom podczas konferencji prasowej, przesłana faksem, pocztą elektroniczną lub umieszczona na stronach internetowych - pod warunkiem, że strona jest powszechnie znana i odwiedzana regularnie przez dziennikarzy.

Informację prasową należy oznaczać elementami właściwymi dla wariantu podstawowego (tj. emblemat Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Unii Europejskiej, odwołanie słowne do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności, logo POLiŚ, (opcjonalnie – hasło promocyjne).

Typowy układ informacji prasowej zawiera:

- Nagłówek – krótki tytuł,
- Akapit wprowadzający – streszczenie najważniejszych faktów w 20-30 słowach,
- Tekst – opis zagadnienia z podaniem szczegółów (przedstawienie faktów, a nie opinii),
- Końcowe akapity – kontekst, cytaty, informacje ogólne (np. dane kontaktowe).

6.2.5 Konferencje/szkolenia/spotkania informacyjne

Podczas konferencji/szkoleń/spotkań informacyjnych lub innych wydarzeń (np. targi, wystawy) dotyczących projektu realizowanego w ramach POIiŚ należy podkreślać fakt współfinansowania projektu ze środków Unii Europejskiej w sposób opisany poniżej.

W miejscach, w których odbywają się konferencje/szkolenia/spotkania należy zastosować w widocznym miejscu oznaczenie zgodne z systemem wizualizacji Funduszy Europejskich. Na zaproszeniach, materiałach konferencyjnych/szkoleniowych i innych dokumentach należy umieścić oznaczenie właściwe dla wariantu podstawowego.

6.2.6 Materiały promocyjne

Materiały promocyjne stanowią element wspierający promocję projektu współfinansowanego w ramach POIiŚ. Materiały promocyjne mogą być dystrybuowane podczas wydarzeń promujących projekt np. konferencji prasowych, spotkań informacyjnych, targów, wystaw itp. Dla materiałów promocyjnych obowiązuje minimalny wariant oznaczania. W przypadku, gdy dany materiał promocyjny na to pozwala, można zastosować wariant podstawowy oznaczania.

UWAGA: Przy przygotowywaniu materiałów promocyjnych należy zwrócić szczególną uwagę na adekwatność kosztów oraz osiąganych efektów związanych z promocją projektu oraz powiązanie materiałów z celami odpowiednio projektu lub programu/priorytetu/działania.

Poniżej przedstawiono przykłady rekomendowanych materiałów promocyjnych:

- teczki papierowe (konferencyjne)
- kalendarze
- kartki okolicznościowe
- notesy, notatniki
- ołówki
- długopisy
- zestaw „ołówek i długopis”
- segregatory
- markery
- torby na materiały
- smycze
- podkładki pod mysz
- materiały promocyjne dla dzieci (m.in. balony, gry, klocki, kredki, piórniki, kamizelki odblaskowe itp.)
- t-shirty lub koszulki polo
- kubki lub filiżanki
- pendrive
- płyty CD i DVD
- wizytowniki
- naklejki

6.3 Działania dla projektów pomocy technicznej POIiŚ

Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach pomocy technicznej POIiŚ polega w szczególności na oznaczaniu poszczególnych działań w ramach projektu, w tym w szczególności:

- oznaczaniu wyremontowanych pomieszczeń,
- oznaczaniu zakupionego sprzętu i wyposażenia,
- oznaczaniu dokumentów, np. opisów stanowisk pracy, certyfikatów, zaświadczeń,
- oznaczaniu pomieszczeń ze współfinansowanymi stanowiskami pracy,
- oznaczaniu działań informacyjno-promocyjnych.

W przypadku promocji projektów pomocy technicznej obowiązują te same zasady co dla innych projektów POIiŚ. Wyjątek stanowią:

- obowiązek umieszczania tablic pamiątkowych,
- oznaczanie działań informacyjno-promocyjnych.

Tablice pamiątkowe

Ze względu na charakter projektów pomocy technicznej, tj. doraźny (projekty realizowane co roku) i systemowy (wdrażane przez wiele instytucji w ramach jednego projektu), nie ma obowiązku umieszczania tablic pamiątkowych.

Funkcję tablic pamiątkowych pełnią tabliczki/naklejki informacyjne służące do oznaczania realizowanych zadań w ramach projektu. Należy w związku z tym zwrócić szczególną uwagę na trwałość zastosowanych oznaczeń.

Ponadto w celu zapewnienia upowszechnienia informacji o współfinansowaniu projektów pomocy technicznej POIiŚ ze środków Unii Europejskiej, na koniec każdego roku realizacji projektu, na stronie internetowej beneficjenta/ów należy umieścić informację zbiorczą zawierającą podstawowe informacje o projekcie, tj.:

- całkowitą wartość projektu¹⁴,
- kwotę dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności¹⁵,
- nazwę beneficjenta/ów projektu

Oprócz podania informacji zbiorczej, poszczególni beneficjenci projektu powinni umieścić ww. informacje w odniesieniu do realizowanej przez nich części projektu oraz uzupełnić je o główne zadania sfinansowane w ramach projektu.

Oznaczanie działań informacyjno-promocyjnych

W przypadku działań informacyjno-promocyjnych współfinansowanych w ramach projektów pomocy technicznej POIiŚ oznaczanie ich służy:

- promocji źródła finansowania priorytetu/ów w ramach Programu, za wdrażanie których odpowiada dana instytucja,
- promocji źródła finansowania danego działania w ramach projektu pomocy technicznej POIiŚ.

W takim przypadku należy zastosować znaki z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej i właściwego funduszu, z którego finansowany jest priorytet/y, a także dodatkowo zamieścić informację słowną o współfinansowaniu danego działania w ramach pomocy technicznej POIiŚ¹⁶ np. *Publikacja (konferencja, spotkanie, szkolenie) współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach pomocy technicznej Programu Infrastruktura i Środowisko.*

Powyższe oznaczenie oraz informacja o współfinansowaniu mogą być zamieszczane w jednym obszarze lub na oddzielnych obszarach, np. pierwsza lub ostatnia strona publikacji, pierwsza i/lub ostatnia strona prezentacji.

7 Podstawowe komunikaty i hasło promocyjne

Konstruując hasła promocyjne należy wziąć pod uwagę cel główny programu, jakim jest:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej

¹⁴ Należy podać wartość z umowy o dofinansowanie projektu.

¹⁵ J.w.

¹⁶ W przypadku projektów pomocy technicznej jest to wymóg, a nie wariant opcjonalny.

W sloganach, hasłach i leadach (streszczeniach) komunikatów należy kłaść nacisk na następujące atrybuty, które mogą określać nie tylko Fundusze Europejskie, ale również Program realizowany za ich pomocą:

- innowacyjność i prorozwojowość,
- oparcie na wiedzy/edukacyjność,
- pewność,
- wszechstronność,
- nowoczesność,
- kreatywność/konstruktywność.

Hasło przewodnie POLiŚ:
Dla rozwoju infrastruktury i środowiska

IZ POLiŚ zastrzega sobie prawo do wprowadzenia do komunikacji innego hasła, którego stosowanie będzie obligatoryjne dla wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie informacji i promocji POLiŚ.

Na potrzeby POLiŚ sformułowane zostały następujące podstawowe komunikaty:

- 1) Realizacja inwestycji infrastrukturalnych z Funduszy Europejskich w ramach POLiŚ, uczyni Polskę i jej regiony bardziej konkurencyjne w staraniach o inwestorów zagranicznych i krajowych. Dzięki zwiększeniu inwestycji tworzone będą nowe miejsca pracy. Podniesie się atrakcyjność życia i pracy mieszkańców Polski i jej regionów.
- 2) Środki z Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego dostępne w ramach POLiŚ umożliwią realizację wielu dużych inwestycji mających kluczowe znaczenie dla rozwoju Polski. Zrealizowane inwestycje infrastrukturalne wzmocnią spójność gospodarczą, społeczną i przestrzenną z innymi krajami Unii Europejskiej.
- 3) Fundusze Europejskie dostępne w ramach POLiŚ to szansa na sprawną komunikację, poprawę stanu środowiska naturalnego, bezpieczeństwo energetyczne i „czystą” energię, lepsze warunki ochrony zdrowia pracowników, zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz na dobrą bazę dydaktyczną dla studentów kierunków istotnych dla inwestycji infrastrukturalnych.
- 4) POLiŚ to bardzo liczne inwestycje infrastrukturalne z dbałością środowisko naturalne, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju. Program przewiduje szereg przedsięwzięć chroniących środowisko naturalne i przywracające stan pierwotny.

Podstawowe komunikaty POLiŚ określają główne kierunki komunikacji z grupami docelowymi, w szczególności z ogółem społeczeństwa. W oparciu o podstawowe komunikaty powinny być tworzone szczegółowe przekazy (werbalne, wizualne, tekstowe) dotyczące POLiŚ.

8 Ponoszenie wydatków na działania informacyjne i promocyjne

Beneficjenci zobowiązani są do prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych w oparciu o niniejszy dokument i podstawy prawne wskazane w pkt.2 niniejszego dokumentu.

Działania te muszą wynikać z budżetu projektu wskazanego w umowie o dofinansowanie. Wydatki na działania informacyjne i promocyjne zrealizowane zgodnie z powyższym mogą być uznane za kwalifikowalne, pod warunkiem spełnienia pozostałych wymogów wynikających z Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach POIiŚ.

9 Dokumentowanie podjętych działań

Podejmowane działania informacyjne i promocyjne zarówno obowiązkowe, jak i rekomendowane, należy dokumentować w formie zdjęć, nagrań radiowych i telewizyjnych, wycinków prasowych, wydruków internetowych lub próbek materiałów itp.

Dokumentację dotyczącą działań informacyjnych i promocyjnych podjętych w ramach promocji projektu, zgodnie z treścią umowy o dofinansowanie, należy przechowywać co najmniej 3 lata od daty zamknięcia POIiŚ, a w przypadku projektów objętych pomocą publiczną przez 10 lat od daty udzielenia pomocy.

10 Nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących promocji

Nadzór nad przestrzeganiem zasad stosowania działań informacyjnych i promocyjnych o realizowanym projekcie będzie egzekwowany na podstawie przepisów umowy o dofinansowanie projektu, zawartej pomiędzy beneficjentem a właściwą instytucją w systemie zarządzania POIiŚ.

Niedopełnienie warunków umowy w tym zakresie może skutkować wstrzymaniem wypłaty środków, a nawet koniecznością zwrotu nieprawidłowo wydanych środków, a w skrajnych przypadkach mogą prowadzić do rozwiązania umowy o dofinansowanie projektu.

11 Gdzie znaleźć pomoc?

Na stronie internetowej www.funduszeuropejskie.gov.pl w zakładce „Zasady promocji FE” dostępne są:

- wszystkie opisane w zasadach formy i warianty kolorystyczne głównego znaku marki oraz znaku POIiŚ w formatach AI, EPS, GIF, JPG, PDF, PNG,
- *Strategia komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 wraz z załącznikiem Księga identyfikacji wizualnej,*
- *Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie informacji i promocji.*

Na stronie internetowej www.pois.gov.pl w zakładce „Zasady promocji” dostępne są:

- *Zasady promocji projektów dla beneficjentów POIiŚ,*
- *Plan Komunikacji POIiŚ 2007-2013,*
- wzory tablicy informacyjnej, pamiątkowej, tabliczki i naklejki,
- wzory ciągów znaków.

Dodatkowe informacje nt. zasad promocji projektów w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 beneficjenci uzyskują w instytucji, która jest stroną umowy o dofinansowanie albo w Ogólnym punkcie informacyjnym Programu Infrastruktura i Środowisko pod nr tel. 22 461 35 14 lub poprzez pocztę e-mail: pois@mrr.gov.pl.

12 Spis rysunków

<i>Rys. 1 Podstawowy wariant oznaczania materiałów informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych</i>	8
<i>Rys. 2 Minimalny wariant oznaczania materiałów informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych</i>	10

Załącznik 1 – Zasady stosowania znaku, budowania ciągu znaków oraz projektowania tablic i naklejek w promocji projektów POLiŚ. Szczegółowy opis emblematu UE oraz liternictwo.